

VERITAT, JUSTÍCIA I REPARACIÓ DE LES DONES DE MANTA

ORGANITZACIÓ COMUNITÀRIA DAVANT LA CRISI CLIMÀTICA
D'EL SALVADOR A VALÈNCIA

AL YASUNÍ O A LA SERRA DO CAREÓN. ELLES PAREN L'ESPOLI

'50 °C VOL II': CONSTRUINT ALTERNATIVES PER A LA JUSTÍCIA CLIMÀTICA

SUMARI

3 La lluita per veritat, justícia i reparació de les dones de Manta

7 Llegir Trump des d'Amèrica Llatina

9 L'Equador en les urpes de la cobdícia

11 Al Yasuní o a la Serra do Careón: Elles paren l'espoli

ESPECIAL REVISTA 83:
ORGANITZACIÓ COMUNITÀRIA DAVANT LA CRISI CLIMÀTICA D'EL SALVADOR A VALÈNCIA

14 Organització comunitària després d'una tempesta i abans de la pròxima

18 Inundacions al Baix Lempa

21 Amb l'Agència Basca de Cooperació a Espinar

25 La Desbandá 2025. Memòria viva

27 Teixint aliances per a sostenir la vida

30 '50°C Vol II'. Construïnt alternatives per a la justícia climàtica

◀ *Si bé aquesta és una primera victòria de les dones davant de la impunitat, n'hi va haver moltes altres. En aquesta línia, la seva victòria més gran és que es reconegué que la violència sexual va succeir i que es va permetre com a part de la resposta antisubversiva de l'Estat*

◀ *Aquesta província mostra els impactes acumulats de més de 45 anys de gran mineria i desatenció per part de l'Estat*

◀ *Les respostes, encara que diverses, només poden construir-se des de l'acció col·lectiva, teixida en xarxes, aliances i processos compartits*

EDITA
Entrepobles · Associació declarada
d'utilitat pública UP-78093-SD
DISSENY I MAQUETACIÓ
Esteva&Estêvão

DEPÒSIT LEGAL
B-21094-89
Entrepobles no s'identifica
necessàriament amb les opinions
expressades en aquest butlletí

FOTO DE COBERTA
Demus

AJUDA'NS A INCORPORAR A ENTREPOBLES NOVES SÒCIES I SOCIS
ASSOCIA'T I COL-LABORA ACTIVAMENT

Butlletí de subscripció en la contraportada

Necessitem el teu suport per créixer i seguir garantint la nostra acció solidària amb **AUTONOMIA i INDEPENDÈNCIA**

La lluita per **veritat, justícia** **i reparació** de les dones de Manta

Cynthia Silva Ticllacuri · *Advocada del cas Manta*

Quaranta anys després dels fets que encara avui les dones de Manta rememoren amb dolor, vuit de les nou¹ van escoltar la sentència de primera instància que reconeixia el seu dret a la veritat, en declarar provats els seus testimonis, valorant-los com a persistents i versemblants.

Si bé aquesta és una primera victòria de les dones davant de la impunitat, n'hi va haver moltes altres. En aquesta línia, la seva victòria més gran és que es reconegué que la violència sexual va succeir i que es va permetre com a part de la resposta antisubversiva de l'Estat. Per a les dones, la violència sexual era la marca de la presència de l'Estat a la comunitat.

El 19 de juny del 2024 la Primera Sala Penal Superior Nacional Liquidadora Transitòria va donar lectura a la sentència condemnatòria de 10 dels 13 militars processats per l'emblematíc cas Manta. Totes les parts en el procés, tant la fiscalia com les defenses van interposar recursos d'impugnació. Les defenses dels condemnats; inclosa la l'estatal del Ministeri de Defensa, a qui correspon assumir la responsabilitat civil per haver permès i no haver sancionat els seus agents per violacions que eren públicament conegudes quan van passar; van impugnar la sentència negant responsabilitat penal i civil per les violacions. La fiscalia i les defenses de les víctimes impugnem exigint proporcionalitat amb la gravetat dels fets delictius i el dany provat respecte de la pena i reparació. Aquest recurs es troba en una sala penal de la Cort Suprema en espera d'una decisió de segona i definitiva instància.

Aquesta sentència s'ha expedit 20 anys després que la Comissió de la Veritat i Reconciliació posés en coneixement del Ministeri Públic els fets de violència sexual viscuts per les dones de Manta entre el 1984 i la primera meitat de la dècada dels noranta. D'aquestes, nou dones van decidir denunciar amb el patrocini de dues ONG. L'**Institut de Defensa Legal –IDL–** va assumir patrocini legal de sis dones i **Demus –Estudi per a la Defensa dels Drets de la Dona–** va assumir l'acompanyament psicojurídic de tres. Des de les nostres

apostes institucionals de justícia feminista, per a Demus era fonamental que les dones siguin les que decideixin si estaven disposades a transitar l'encara hostil camí de la justícia penal per si mateixes, alhora que la memòria històrica peruana. Per la seva banda, per elles era decisiu saber si estàvem disposades a acompanyar-les fins al final, compromís que acceptem i assumim fins a l'actualitat.

Tot allò aconseguit amb el cas Manta hauria estat impossible, si hagués estat vigent la modificatòria de la Llei APCI,² que amenaça amb els càstigs més severos l'exercici legítim del dret de defensar el dret a la veritat, justícia i reparació. De fet a partir d'aquesta entrada en vigència, la defensa de les víctimes davant de la Cort Suprema queda prohibida de fer-se amb els únics recursos amb què comptem per fer-ho. Després de violar els drets, deixen en indefensió les víctimes d'aquestes violacions, sabent que no compten amb recursos per sostenir soles les denúncies, atemptant contra el dret a elegir la seva defensa i a la igualtat d'armes; fent-los inaccessible la justícia i deixant-les completament exposades a la revictimització, considerant que és la seva defensa la que presenta suport teòric o normatiu de l'abordatge de la violència.

Vull ressaltar en aquestes línies que la lluita per veritat i justícia empresa per les dones de Manta ha brindat aportacions fonamentals per a la memòria històrica d'un país que té pendent la reconciliació, però també amb la constitucionalització del dret processal penal i la consolidació de fonaments que sustentin un estatut de drets de les víctimes.

Un primer èxit cap a l'accés a justícia va ser l'Acusació fiscal i l'auto d'apertura d'instrucció del cas Manta³ en què van qualificar la violació sexual com a delictes de lesa humanitat i

no només com a tortura. Aquesta va ser una aposta institucional de Demus en sustentar que no era només un delictes de tortura, ja que va consistir en la invasió física del cos humà, com a forma paradigmàtica de violència contra les dones ocorreguda en conflicte armat, les conseqüències del qual transcendeixen la persona de la víctima.⁴ En aquest sentit, en la línia del que desenvolupa la Cort Penal internacional,⁵ el delictes de tortura queda subsumit en el de violació sexual.

Davant l'acusació de violació sexual, es van presentar dues estratègies de defensa dels exmilitars. En el cas de les dones que van tenir fills producte de la violació, que hi va haver consentiment i, en la resta de casos, que no van ser a Manta, aprofitant que el Ministeri de Defensa mai no va brindar els noms dels soldats destacats a la base militar de

Una altra aportació històrica del cas és el reconeixement de la revictimització i la limitació de l'actuació de la prova del context coactiu en què es van cometre les violacions sexuals. Aquestes obstruccions a l'exercici d'accés a justícia es van reconèixer com a contravençió del deure d'imparcialitat judicial, i va resultar la decisió del judici, producte de la recusació plantejada per la defensa de les víctimes. Cal destacar també els fets revictimitzants que van donar lloc a aquesta decisió. La Cort Suprema va verificar el que indica l'advocada de Demus: les ofeses sense excepció van ser exposades als agressors, malgrat que el Ministeri Públic va sol·licitar abans del seu ingrés que aquestes li van manifestar no voler estar davant seu; no obstant això, l'actuació del Col·legiat va ser la de preguntar-los en presència dels inculpats si volien o no la seva presència, per després, en alguns casos, retirar-los.

Per a la Cort Suprema, això, sumat a expressar que la víctima no es mostra com algú agredit, constitueix evidència de manca d'objectivitat i descuit en el deure que intenten evitar que es revictimitzi dones que van ser violentades sexualment dins d'un context polític militar en què es van cometre grans vulneracions als drets humans.

Finalment, és ineludible ressaltar, dins dels aspectes rellevants de la sentència històrica del 19 de juny de 2024, en la de línia la victòria de les dones de Manta davant els reiterats intents d'impunitat, aquells que reivindiquen la veritat continguda en els seus testimonis valents i persistents.

Va ser fonamental que el Poder Judicial hagi admès l'acusació que postulava que no es tractava de delictes comuns sinó de crims de lesa humanitat, els quals són imprescriptibles

Manta. Considerant que la violència sexual contra les dones es comet en temps de pau i de guerra no sorprèn que es pretengui al·legar consentiment en un context en què no hi havia perquè regnava el terror producte de les violacions de drets humans pròpies del conflicte armat.

Abans d'aquesta defensa de fons plantejada durant tot el judici oral, la defensa dels acusats va pretendre la impunitat pel transcurs del temps, interposant excepció de prescripció dels delictes sexuals comesos. Va ser fonamental que el Poder Judicial hagi admès l'acusació que postulava que no es tractava de delictes comuns sinó de crims de lesa humanitat, els quals són imprescriptibles. Si bé tots els crims de lesa humanitat ho són, és important rellevar que la imprescriptibilitat és aplicable als delictes sexuals només pel fet de ser-los. Això perquè l'impacte de la violència sexual a la salut mental de les víctimes és generalment greu i profunda, molt difícil de superar, menys encara en un país sense polítiques de recuperació i prevenció de la discriminació i les violències de gènere.

Es ressalta en aquesta línia que des de l'any 2018 la Llei 30838, tenint en compte casos com el de Manta i el dels sodalícis permeten que s'estableixi la imprescriptibilitat per als delictes sexuals, tant els que qualifiquen com a delictes comuns, com els de lesa humanitat. No podia ser que es beneficiï amb la prescripció perpetradors de delictes el dany dels quals costa tant o és impossible deixar enrere.

Elles van declarar reiteradament, van decidir cedir el seu dret a la declaració única perquè els òrgans de justícia es convencin que no mentien. No era exigible com a condició per accedir a justícia. Van poder negar-se a donar quatre declaracions exhaustives durant el temps que va durar el cas des de la denúncia fins a la sentència de primera instància. Gairebé vint anys en què es van mantenir fermes a la recerca de justícia. Dues de les declaracions es van donar en els dos judicis orals, tant el 2018 com el 2021. A la sentència del 19 de juny del 2024 no va arribar en vida Marília, que juntament amb Maria i Teresa va estar a la Sala el 8 de març previ, presenciant l'exposició dels al·legats finals de la seva defensa preparada per l'equip. Tot i això el col·legiat va llegir una sentència que va fer història per a elles i per al nostre país.

Amb el rerefons de la banda tocant *"Justícia no hi ha a la terra, justícia només al cel"* a les portes del local jurisdiccional, el director de debats va desenvolupar com la presumpció d'innocència va ser plenament enervada per la declaració persistent i prou corroborada de les víctimes. En aquest sentit, es va obrir pas a la veritat i la justícia en fonamentar que **ESTÀ PROBAT amb el relat circumstanciat, coherent i creïble que les violacions sexuals, tal com van declarar les víctimes, van passar.** El Col·legiat va concloure que la versió incriminàtoia no ha pogut ser desvirtuada amb prova en contra, més aviat el relat adquireix consistència en verificar-se versemblança entre allò narrat i espai físic, segons el constatat pel col·legiat de jutjament que va anar a Manta.

La condemna va aconseguir executors directes i els caps de base, als quals el Col·legiat va trobar penalment responsables perquè es va advertir que tots dos van defugir la seva

obligació de disciplinar les conductes i la comissió de delictes comesos en la seva competència territorial. Es conclou que aquests superiors amb capacitat d'evitar aquestes violacions de drets humans, no podien no conèixer què estava passant en virtut a les comunicacions periodístiques que donaven compte dels abusos que cometien els soldats en zones en emergència, com van ser les violacions sexuals a Manta. 🇵🇪

Notas:

1. El 09 de maig del 2024, un mes abans de la lectura de la sentència va morir Marília. Ella juntament amb Maria i Teresa, el 08 de març de 2024 va ser present a la Sala. Aquell dia la seva advocada presentava els al·legats de la defensa. Per a elles es va encendre l'esperança que els jutges del tribunal que dictaria la sentència poguessin entendre què els va passar i tot el que havien patit des d'aquell temps. En acabar aquesta audiència es van acostar als jutges i amb una enorme mostra de dignitat i valentia els van exposar el malestar per les demores per a la programació d'audiències.
2. Enmig de la crisi política que vivim, el 12 de març del 2025 el Ple del Congrés va aprovar el dictamen de projectes de Llei que modifica la Llei 27692, Llei de creació de l'Agència Peruana de Cooperació internacional-APCI, entre altres disposicions lesives de drets d'organitzacions de drets humans, feministes, indígenes; ha establert que es configura infracció molt greu si es fan servir els recursos de la cooperació internacional per a la defensa de casos seguits contra l'Estat a nivell administratiu, judicial o d'una altra naturalesa, tant en instàncies nacionals o internacionals.
3. Cambra Jutjat Penal Supraprovincial. Data de la interlocutòria: 25 de març de 2009.
4. Cambra IDH. Valentina Rosendo Cantú vs. Mèxic.
5. Fiscal vs. Bemba Gombo, cas ICC-01/05-01/08, decisió d'acord amb l'article 61(7)(a) i (b) de l'Estatut de Roma sobre els càrrecs del fiscal contra Jean-Pierre Bemba Gombo, paràgrafs 204 i 205.

Llegir Trump des d'Amèrica Llatina

Julián Martínez · *Doctor en Ciències Polítiques Universitat de Salamanca*

Amèrica Llatina sempre mira amb atenció la política nord-americana, i, després de la segona elecció de Trump, encara més. L'erràtica deriva que caracteritza el cap de la Casa Blanca és assumpte de preocupació global.

Particularment, per a Amèrica Llatina té conseqüències serioses en assumptes migratoris, de protecció de territoris i recursos naturals i en la normalització de postures ultradretistes i antidemocràtiques. Tot i això, també ha generat una resistència antifeixista que adormia a la regió. La influència dels Estats Units es posa en joc en una regió que ha superat ja els anomenats "girs" polítics, tant a l'esquerra a la primera dècada del segle XXI, com posteriorment a la dreta.

MIGRACIÓ

Igual que tots els seus correligionaris de dreta a occident, Trump ha fet de la política antiimmigració el seu cavall de batalla. Les amenaces de deportació massiva durant la seva campanya es van convertir en realitat tot just va arribar al poder. Aquesta política posa milions de persones en situació irregular al centre dels atacs del govern nord-americà. A més de les violacions expressos als drets humans i a la dignitat de les persones deportades, l'estratègia trumpista és associar la immigració amb una situació de guerra, i els immigrants tractar-los com a terroristes. Els esdeveniments més recents van ser la deportació sense revisió judicial de persones acusades de pertànyer al cartel del Tren d'Aragua.

Les repercussions polítiques a Amèrica Llatina van ser immediates. Presidents com Petro o Sheinbaum van imposar veus de protesta reclamant un tracte digne als migrants deportats. El president colombià no va acceptar que ciutadans colombians arribessin en un vol encadenats, per la qual cosa el vol va haver de tornar. Per part seva Sheinbaum va sostenir que la solució dels problemes ha de ser per la via de la

cooperació i el diàleg. El reforçament de fronteres ha de ser un esforç col·lectiu i de cooperació dels països involucrats. Tot i això, altres mandataris com Bukele van aprofitar la situació per oferir serveis carcararis per la via de la subcontractació. Bukele va acceptar, rebre a les seves presons no només convicts, sinó també migrants deportats.

Queda clar que la política migratòria de Trump posa Llatinoamèrica en una situació contradictòria entre els governs que actuaran com a "socis" de Washington, fins i tot a costa de la vida i llibertat de la seva pròpia ciutadania, i els qui plantaran batalla.

RECURSOS NATURALS I TERRITORIS ESTRATÈGICS

Un altre aspecte rellevant de la política de Trump és la seva agressiva avançada sobre territoris clau per a l'interès dels seus col·laboradors més propers. Van ser notícia les seves declaracions sobre la intenció d'annexionar territoris com Groenlàndia o Canadà, o l'acord de pau més recent a Ucraïna a canvi de l'accés a territoris que contenen minerals rars. Per a Amèrica Llatina la qüestió de la ingerència nord-americana als seus territoris no és nova, però ara ha pres un nou caire, que va des d'allò simbòlic, com canviar-li el nom al Golf de Mèxic, fins a la possible actualització de l'oberta intervenció nord-americana en territoris llatinoamericans com la intervenció al Canal de Panamà.

Novament els reptes geopolítics que això implica per a la regió són amplis. D'una banda, ressalta la importància d'institucions supranacionals com ara el Mercosur, la CAN, o el

SICA. Aquestes instàncies poden facilitar una posició regional que faci front a qualsevol intent intervencionista sobre algun dels membres. Els nacionalismes de dreta, representats per Trump, solen estar en contra de les instàncies supranacionals perquè consideren que es vulnera la pròpia sobirania nacional, encara que resulta molt convenient quan es tracta de la sobirania aliena.

D'altra banda, l'interès nord-americà en territoris estratègics implica la participació dels afectats en una dinàmica de guerra total, que és l'estratègia que l'administració de

més cridaner de sintonia amb aquest discurs és Argentina, on el seu president presumeix de ser amic de Musk i admirador de Trump, tant que ha viatjat als Estats Units més que a qualsevol altra part del seu propi país. L'ultraliberalisme de Milei, alineat amb la retòrica trumpista, suposa el desfinançament de l'educació universitària, el desmantellament del sistema de pensions, la retallada de recursos destinats a salut. Tot això amb la intenció d'ordenar els comptes macroeconòmics. Tanmateix, Argentina segueix en necessitat de recórrer a préstecs del Fons Monetari Internacional per poder mantenir el preu del dòlar estable, i en conseqüència la inflació.

La legitimació de l'autoritarisme comporta el col·lapse institucional. En un món on res no funciona i tot s'ha de fer per la força i individualment, sembla vàlid passar per sobre de les institucions democràtiques per aconseguir els objectius. Discursos que semblen inconseqüents acaben en escena-

ris on la separació de poders i el control constitucional a les autoritats són anorreats.

Una altra conseqüència de l'arribada de Trump a la Casa Blanca és la normalització d'una retòrica carregada de violència, arrogància, conspiracionisme i individualisme

Washington està implementat des de fa dècades en altres latituds com l'Àfrica o l'Orient Mitjà. Estats Units sempre ha parat atenció a Amèrica Llatina, però ser objecte de massa atenció és perjudicial per a qualsevol país. Un altre exemple és el cas equatorià, on l'actual president, saltant-se les restriccions constitucionals, ha autoritzat la implementació d'una base militar nord-americana a les Illes Galápagos, amb l'excusa de la lluita contra el narcotràfic i el crim organitzat.

La lluita pels recursos naturals sempre ha estat un punt d'inflexió en la resistència dels sectors populars llatinoamericans. Moviments indígenes, camperols i ecologistes de tota la regió han col·laborat per mitigar la política intervencionista i extractivista dels Estats Units i altres països del nord global. Amb l'arribada de Trump, allò esperable és un reagrupament d'aquests sectors, que a més s'han reforçat amb una àmplia participació i mobilització de sectors urbans conscienciats sobre la importància d'aquests assumptes.

DRETA

Finalment, una altra conseqüència de l'arribada de Trump a la Casa Blanca és la dretanització de tota referència al debat polític, i la normalització d'una retòrica carregada de violència, arrogància, conspiracionisme i individualisme. Més encara quan aquests són apuntalats per figures com Elon Musk, capdavanter del supremacisme blanc i de la desinformació. La finestra d'Overton s'ha mogut i discursos i gestos que abans eren impensables, ara són a les notícies cada dia. Des del racisme generalitzat, fins a la salutació nazi en plena inauguració presidencial.

Aquest tipus de missatges tenen molt més poder del que es podria pensar. La seva propagació és tan gran que a Amèrica Llatina es comencen a discutir consensos de llarga data, com l'accés gratuït i universal a la salut i a l'educació. El cas

EL RESSORGIMENT DE L'ANTIFEIXISME LLATINOAMERICÀ

Malgrat tot, la presència de figures com Trump a la política global també genera noves resistències, i avui es podria dir que "un fantasma recorre Amèrica Llatina: el fantasma de l'antifeixisme". La resistència llatinoamericana a la ingerència nord-americana ha estat sempre signada per aquesta integració camperola-sindicalista-estudiantil amb un fort caràcter antiimperialista. El feixisme no ha estat un problema tan directe per a Llatinoamèrica com ho va ser per a Europa. Per això, les lluites socials, almenys aquelles que van tenir lloc des de la segona meitat del segle XX cap endavant, van estar caracteritzades per la reivindicació de la democràcia, els drets humans, la visibilitat i els drets de la població camperola i indígena i els drets de les classes treballadores. Tot i això quelcom diferent ha passat aquest any. Davant la retòrica obertament homòfoba i trànsfoba amb què es va presentar el president Milei al Fòrum Econòmic Mundial a Davos, es va organitzar una multitudinària marxa de repudi. Per primera vegada en molt de temps la convocatòria indicava que es tractava d'una marxa "antifeixista".

Aquest esdeveniment deixa entreveure que una repercussió de la presència de Trump a la Casa Blanca, amb el suport de personatges que no amaguen les seves filies feixistes, és l'organització d'una resistència que va més enllà de l'anticolonialisme, les demandes socials-materials, els drets humans, l'ecologisme o qualsevol altra demanda que avui es podria anomenar "tradicional". Avui, la resistència llatinoamericana comença a anomenar les coses pel seu nom i planta cara a la deriva autoritària amb tints feixistes a la regió. 🌱

L'Ecuador a las urpes de la cobdícia

**"Per a la cobdícia res és sagrat.
Si l'Au Fènix caigués a les seves mans,
se'l menjaria o el vendria."**

Juan Montalvo, escriptor equatorià (1832-1889)

Alberto Acosta

Economista equatorià. President de l'Assemblea Constituent de l'Equador (2007-2008)

A l'Equador ha conclòs un procés electoral inèdit. Es va completar el cicle iniciat, l'any 2023, per "la mort creuada". Arran de la dissolució de l'Assemblea Nacional, es va convocar a eleccions avançades presidencials i legislatives, amb l'encàrrec de completar el període pendent. Això va obrir la porta a un nou procés electoral a complir-se a inicis de l'any 2025.

Durant la primera volta, el passat 9 de febrer, el president en funcions, Daniel Noboa, hereu d'una de les majors fortunes del país, i Luisa González, candidata del progressisme, van aconseguir aglutinar un 88% dels vots. Aquesta inusitada concentració dels vots es reflecteix igualment en el parlament. Les dues forces polítiques sumen 133 dels 151 escons: 67 el correisme i 66 el noboisme. I en la segona volta, el diumenge 13 d'abril, Noboa va triomfar amb un marge de l'11%; posicionant-se com a guanyador en 19 de les 24 províncies.

La llista de desencerts de la candidatura correista és llarga, tant com els abusos de poder i les il·legalitats desplegades pel candidat-president. El maneig de la por per part del poder, ajudat a pujar pels grans mitjans mercantilitzats, va

exacerbar el conservadorisme d'amplis segments de la població. Per part seva, el progressisme, en la seva prepotència, va demostrar la seva incapacitat per a fer una autocrítica i rectificar rumbos. Una anàlisi detinguda del succeït permetria conèixer millor les raons d'aquest sorprenent resultat.

Ressaltant la incapacitat de les dues candidatures per a proposar un *projecte-país esperançador*, és indispensable tenir en consideració la greu crisi que travessa l'Equador. La pandèmia del COVID i la seva gestió, així com la política econòmica dels últims anys -que busca reduir la grandària de l'Estat-, incloent-hi els canvis en el negoci transnacional de la droga, en van accelerar el deteriorament. En poc temps, aquest país es va transformar en una mena de plataforma del

crim organitzat, aconseguint els majors nivells de violència de la regió. A més, impacta, en gairebé tots els ordres de la vida nacional l'austericidi provocat pel neoliberalisme: amb més pobresa i desocupació, amb una creixent concentració de la riquesa; ara enmig de greus destrosses provocades per una inusual època de pluges. A això se suma l'impacte de la militarització de la societat decretada pel president Noboa a inicis de l'any 2024, que avança amb innombrables violacions als Drets Humans; acompanyat amb un exacerbament populisme penal, que rep un ampli suport social.

En aquest entorn, amb una economia col·lapsada, amb increments d'impostos i dels preus dels combustibles, amb brutals racionaments evitables del subministrament d'electricitat, amb una política repressiva que ha provocat més d'una vintena de desaparicions, amb una incontenible violència criminal, amb una sistemàtica violació de les normes jurídiques per part del candidat-president, resulta sorprenent que Noboa hagi obtingut tan elevat suport en les urnes. I crida l'atenció, també, la incapacitat del seu contrincant, que fins i tot va subscriure un acord amb la cúpula del Pachakutik, partit indígena, i amb altres agrupacions de l'esquerra, per a proposar respostes aglutinants capaces d'afrontar el pes del govern oligàrquic de Noboa.

Que la pista va estar inclinada, no hi ha dubte, com en tantes altres vegades en la història recent. Però d'aquí a acceptar a ulls clucs la reclamació d'un "mega frau" per part de la candidatura derrotada hi ha un llarg tros. El maneig fraudulent de les actes electorals ha de ser provat, no sols enunciat. Encara que bé podem dir que el frau és d'un altre tipus. En el procés electoral, el governant en funcions es va saltar sistemàticament la Constitució i la llei, per exemple, no va encarregar la Presidència a la vicepresidenta, comptant amb la complicitat d'una institució electoral totalment servil. Va crear un ambient encara més hostil recorrent a nous estats d'excepció. Abusant dels recursos estatals "va comprar vots", sigui lliurant bons, beques, tarifes subsidiades d'electricitat, donant aliments...

Ha de quedar clar que no serveixen aquelles lectures telescòpiques, que conclouen que "la dreta es va imposar a l'esquerra". Sense negar l'empremta de dreta autoritària del president reelegit, cal entendre que les dues forces polítiques, amb discursos i algunes posicions diferents, estan embarcades en el mateix tren que va cap a la modernització del capitalisme; definitivament no basta caminar en direcció oposada pels passadissos d'aquest tren, creient que així s'impulsen canvis revolucionaris...

Enmig d'una campanya bastant anodina, carregada d'agressions i atacs fins i tot personals, on les propostes van estar pràcticament absents, s'evidencien les similituds. Les dues candidatures van subscriure un document antidrets, en tant es van adherir a posicions contràries a les demandes dels moviments feministes i de les minories sexuals. Noboa i González van proposar una Assemblea Constituent, la qual cosa posaria en greu risc els avenços constitucionals de l'any 2008.

Un punt medul·lar a considerar, tenint en compte que es tracta de la primera elecció presidencial a Amèrica Llatina en la recent era Trump, és la posició obertament servil del president Noboa enfront del colós del nord. A inicis de la seva gestió ell va intentar lliurar armes d'origen rus i ucraïnès als EUA -que les hauria enviat a Ucraïna- a canvi de nou armament nord-americà. És permanent la seva posició de desconèixer al govern de Nicolás Maduro a Veneçuela; país que també va gravitar com un fantasma aixecat per la dreta en la campanya. El suport al govern de Netanyahu, és un altre aspecte a considerar. Però, sobretot, Noboa està obstinat a permetre la instal·lació de tropes ianquis en territori equatorià, amb el pretext del combat al narcotràfic.

En síntesi, la neoliberalització, que ve de la mà de la militarització configura una mena de tenalla que afecta la democràcia. En aquest context els moviments populars no troben un moment de treva per a enfrontar la cobdícia dels poderosos. Tasca que demanda unitat, claredat i creativitat. 🧠

Al Yasuní o a la Serra do Careón Elles paren l'espoli

El mes de novembre passat vam rebre a Galícia la visita de quatre dones defensores del territori. Quatre activistes que protagonitzen la resistència dels pobles del Parc Nacional Yasuní a l'Amazònia davant dels atacs sostinguts dels que només conceben la naturalesa com un bé de mercat i la passivitat d'un govern còmplice.

Diego Jiménez · *Entrepobos*

Ene Nenquino (vicepresidenta de la Nacionalitat Waorani), Dayuma Nango i Mencay Caiga (Associació de Dones Waorani) i Manai Prado (Acción Ecológica) arribaven a Corunya en el marc de la gira internacional "Yasunitzem el món", que les va portar per diversos llocs d'Europa. Van venir per explicar-nos les seves lluites, però també per entrellaçar-les i conèixer les que s'estan fent en aquest territori. Així és com van conèixer el procés de resistència popular contra el megaprojecte d'Altri, que ens agermana als pobles equatorians i gallecs: mateixos responsables (el capital transnacional, en aliança amb els poders locals), mateix objectiu (l'espoliació de territoris i comunitats) i també, mateixes resistències (les de les comunitats que defensen el lloc).

La resistència del poble Waorani i altres comunitats amazòniques ha estat clau en la defensa del Yasuní, un dels territoris de més biodiversitat del planeta, davant de l'expansió petroliera i d'altres projectes extractivistes. En la visita a Galícia, aquestes dones activistes van trobar en la lluita contra la fàbrica de cel·lulosa d'Altri un reflex de les seves pròpies batalles i van deixar importants aprenentatges per al futur. La connexió entre aquestes resistències no és casual: el model

extractivista, igual que el capital, no coneix de pàtries ni de fronteres i opera sota les mateixes lògiques depredadores tant al Sud com al Nord global.

PROTAGONISME FEMENÍ

Aquí, les dones rurals de l'Ulloa (cooperativistes, petites ramaderes, productores ecològiques) van explicar com l'arribada d'Altri afectaria el seu estil de vida, delmaria les terres i limitaria l'accés a l'aigua. Mentrestant, Ene, Danyuma, Mencay i Manai van ressaltar la importància de l'organització comunitària, el suport internacional i la pressió social com a instruments fonamentals per frenar aquests megaprojectes.

Una altra cosa va quedar clara en aquesta trobada: el paper de les dones en aquestes lluites és fonamental. Tant al Yasuní com a l'Ulloa, són elles les que lideren bona part de les iniciatives de resistència, enfrontant no només les grans corporacions, sinó també la violència i la discriminació que comporta desafiar el que els de dalt anomenen desenvolupament. Aquest compromís en la defensa del territori ha estat clau per frenar projectes destructius i per construir alternatives que posin al centre la vida, la comunitat i un futur sostenible.

DAVANT D'AMENACES GLOBAIS, SOLIDARITAT I LLUITA INTERNACIONALISTA

L'intercanvi també va servir per evidenciar com les lluites locals dialoguen entre si i s'insereixen en un conflicte global. Mentre a l'Equador la resistència és contra la petrolera estatal i les transnacionals que busquen extreure cru del Yasuní, a Galícia enfrontem una multinacional amb interessos en la indústria forestal i paperera que compta amb el suport decidit del Govern autonòmic. En tots dos casos, les empreses i els governs presenten aquests projectes com a solucions econòmiques, ocultant els impactes ambientals i socials que generen i sense comptar amb la voluntat de les comunitats, les mateixes que porten segles cuidant territoris rics en vida i biodiversitat.

Per això és tan important aquest tipus de trobades internacionalistes: per continuar posant damunt la taula la necessitat de coordinar les resistències. No n'hi ha prou de resistir en l'àmbit local: és imprescindible teixir xarxes internacionals que permetin visibilitzar els conflictes i augmentar la pressió sobre els actors responsables de la devastació ambiental i social que patim als nostres dies. La solidaritat entre comunitats en lluita no és només un acte de suport mutu, sinó una estratègia política transformadora per enfrontar el sistema que mercantilitza la vida i destrueix el planeta.

ESPOLI I RESISTÈNCIES, TAMBÉ ALS NOSTRES BARRIS

La visita va fer una parada a la Revolteira, un nou centre social de la ciutat de la Corunya, epicentre de diferents lluites socials i seu, entre altres iniciatives, del Sindicat de Barri. En aquest lloc es va celebrar la trobada "Eles paren o espoli" (Elles aturen l'espoliació), on van participar diferents activistes de la ciutat.

L'elecció d'aquest espai no va ser casual. Des de les ciutats som conscients que l'extractivisme no es limita només a la devastació d'ecosistemes rurals, comunitats i boscos ancestrals. També opera a les nostres ciutats i barris, amb l'avenç de l'especulació immobiliària i els processos de gentrificació. També aquí ens expulsen les comunitats locals a favor dels interessos privats.

I és que a la Corunya, com a moltes parts del món, la mercantilització del sòl i el negoci que fan amb el dret a l'habitatge segueix la mateixa lògica de saqueig que l'extractivisme clàssic: l'apropiació de territoris per part de grans empreses i fons voltors amb la complicitat de les institucions. L'especulació, la turistificació i l'alça dels preus del lloguer ens obliguen veïnes i veïns a abandonar els nostres barris, destruint el teixit social, erosionant comunitats i arrabassant-nos el nostre dret a la ciutat.

Les companyes en lluita ens van recordar que la defensa de la terra i el territori no es limita a la selva amazònica o a les comarques rurals gallegues, sinó que també es lliura als carrers de les nostres ciutats. A Quito i a Barcelona, a Santiago de Compostel·la i a Ginebra, l'especulació immobiliària desplaça comunitats senceres. La resistència a la ciutat i al camp estan profundament connectades: en tots els casos, l'organització comunitària, la solidaritat i la pressió social són essencials per frenar l'espoli i defensar allò comú.

I ens van deixar un missatge clar: la defensa del territori és una causa global, i la unitat entre pobles i comunitats és la nostra fortalesa més gran. Davant l'expansió de l'extractivisme, l'organització, la resistència i la solidaritat internacionalista, són les nostres eines més poderoses. Instruments que, en mans de dones dretes, funcionen per frenar l'espoliació i construir un futur en què la vida estigui al centre.

Organització
comunitària
davant la
crisi climàtica
d'El Salvador a València

Organització comunitària després d'una tempesta i abans de la pròxima

Àlex Guillamón · en col·laboració amb Entrepobles Valencia

El dia 29 de maig del passat any Entrepobles organitzava en la Beneficència de València una jornada d'activitats sota el títol “De què parlem quan parlem d'emergència climàtica?”, que s'emmarcava en el Projecte Barri impulsat pel Museu de Prehistòria de València.

Una setmana abans el Periòdic.com anunciava l'activitat amb unes paraules que ara poden semblar profètiques: “València ha sigut triada Capital Verda Europea en 2024 i s'uneix així a la llista de ciutats europees compromeses amb la protecció del medi ambient. No obstant això, en els últims anys, a la ciutat s'han intensificat els fenòmens climàtics, l'augment de les temperatures i l'increment del nivell de la mar, entre altres. València, i tot el planeta, s'enfronta per tant a un desafiament global urgent: fer front a l'emergència climàtica”.

Sis mesos després, continuant amb aquesta línia de treball d'Entrepobles, visitaven València dues dones dirigents indígenes amazòniques i una activista ecologista de l'Equador. L'objectiu era donar a conèixer i fer complir el mandat que obliga el seu govern a suspendre definitivament l'explotació petroliera en el cor del Parc Nacional del Yasuní, una de les regions més biodiverses del món. Aquest compromís venia

de la seua aprovació massiva en un referèndum legalment vinculant, realitzat a l'agost de 2023.

La vesprada del dilluns 28 d'octubre van tindre en La Repartidora una enriquidora trobada d'intercanvi amb activistes i organitzacions socials de València. Però en eixe mateix moment rebíem una mala notícia: el seminari que estava previst per a l'endemà amb la Facultat de Dret i l'Institut de Drets Humans de la Universitat havia de suspendre's! La Universitat activava el seu protocol d'alerta per a eixe dimarts 29 en previsió de fortes tempestes.

Malgrat la suspensió, ni per un moment ens imaginem la que s'aveïnava. Per sort, i així ho hem de reconèixer, no totes les institucions van fallar.

Aquella horrible vesprada del 29 d'octubre les tres companyes equatorianes a penes van poder prendre el vol que havia de portar-les a Berlín via Madrid, enmig d'un cel negre, amb una llum colpidora, un aire d'humitat en l'ambient... Però no tothom pot dir el mateix. En el mateix moment milers de valencians i valencianes estaven sent abandonades a la seua sort enmig de la DANA per qui tenia l'obligació de protegir-les, i 228 d'elles no van tornar a casa o no van poder eixir d'ella.

RESPONSABILITATS I IRRESPONSABILITAT POLÍTICA

Des de principis dels anys 90 la comunitat científica i les institucions internacionals venen avisant sobre la gravetat del canvi climàtic. Però va ser a l'octubre de 2018, quan la publicació de l'informe del Panell Intergovernamental per al Canvi Climàtic (IPCC) va disparar les alarmes: *"per a limitar el escalfament global a 1,5 °C es necessitaran transicions ràpides i de gran abast en la terra, l'energia, la indústria, els edificis i el transport"*.

Malgrat totes les previsions que el Mediterrani és una de les regions del món que més patiran els fenòmens climàtics extrems –amb l'alternança de grans períodes de sequera amb danes, ciclogènesis, etc.–, tampoc hi ha hagut cap indicatiu de polítiques per a prevenir, alertar i reaccionar davant aquests fenòmens que, amb tota seguretat, ens afectaran cada vegada més. I, a més, tot això es veu altament agreujat en casos com l'actual a la Comunitat Valenciana, amb institucions governades per polítics sense el menor concepte de la gestió com a servei públic.

Això va ser el detonant perquè s'expandira per quasi tot el món un fort moviment juvenil cridant els governs a prendre mesures, tant per a mitigar les emissions, com per a preveure i adaptar-se a un clima fora de control. A partir d'ací molts governs van emetre solemnes declaracions d'emergència climàtica. El Govern espanyol ho va fer al gener de 2020. I al maig de 2021 va aprovar la Llei de canvi climàtic i transició energètica.

No obstant això, des de llavors ni en el món en el seu conjunt, ni al nostre país estem en camí de veure els canvis i mesures necessàries. De fet, des d'eixe 2021, segons l'inventari d'emissions mundial més prestigiós, el *Tracking Real-Time Atmospheric Carbon Emissions*, en l'Estat espanyol, no sols no s'han rebaixat les emissions, sinó que han augmentat. Més enllà del "bla, bla, bla", els poders polítics segueixen capturats per les elits econòmiques interessades en què no es detinga la festa de beneficis de la indústria fòssil.

Tots aquests són els ingredients que van deixar abandonades a la seua sort a les poblacions afectades per la DANA aquell 29 d'octubre.

Això ens recorda un paràgraf de la carta pública d'un centenar dels més prestigiosos científics i acadèmics britànics davant eixe informe de l'IPCC de 2018: *"Quan un govern voluntàriament declina en la seua responsabilitat de protegir els seus ciutadans de danys i d'assegurar el futur per a les pròximes generacions, ha fracassat en el seu deure més essencial. El contracte social s'ha trencat i, per tant, no sols és el nostre dret, sinó també el nostre deure moral rebutjar la inacció del govern i l'abandó flagrant dels seus deures, i rebel·lar-nos per a defensar la vida mateixa"*. Poques vegades es poden aplicar tan clàssimament aquestes paraules com en el cas de la DANA de València.

NOMÉS EL POBLE SALVA EL POBLE? LA COMUNITAT DAVANT EL DESASTRE

Davant la incompareixença institucional, una impressionant ona popular de solidaritat va emergir espontània i immediatament. Milers de persones voluntàries es van traslladar a les zones afectades per a ajudar en tot el necessari. La gent sí que va saber captar de seguida que el primer que necessitaven les poblacions afectades era saber que no estaven soles. I, a més, va saber organitzar progressivament les tasques amb intel·ligència col·lectiva i, al seu torn, augmentar la pressió cap a les institucions.

No és un fenomen únic d'eixe cas. El sociòleg **Charles Fritz**, un dels primers investigadors sobre desastres, escrivia ja l'any 1957 que *"el moviment en direcció al desastre sol ser quantitativa i qualitativament més significatiu que la fugida o l'evacuació de l'àrea destruïda; el més habitual en la majoria de les catàstrofes és que, al cap d'uns quants minuts,*

L'acció comunitària, l'ajuda mútua i l'autonomia ciutadana, imprescindibles per a tindre una societat sana i resilient, no estan renyides amb l'exigència a les institucions que complisquen amb les seues obligacions

milers de persones comencen a convergir cap a la zona afectada, cap als llocs de primers auxilis i els hospitals [...]".

Aquesta cita està arreplegada del llibre *"Un paradís en l'infern"*, de 2010, on l'escriptora ecologista i feminista **Rebecca Solnit** analitza les reaccions socials en diferents casos de catàstrofes, on, entre altres coses diu: *"És la mateixa observació que he trobat en tots els escenaris del desastre compartit, una vegada i una altra la proximitat de la mort genera nova vida, una vida més apressant, menys preocupada per les xicotetes coses i més compromesa amb les grans, més implicada, per exemple, amb l'organització social i la contribució al bé comú"*. I segueix més endavant: *"El sorprenent de com operem els humans davant els desastres no és simplement que tanta gent estiga a l'altura de les circumstàncies, sinó que ho fa amb alegria. Aquesta alegria revela un anhel insatisfet de la comunitat"*.

La primera reacció de les institucions va ser també la típica: tardana, reactiva, burocràtica i freda. És la incomoditat enfront de la inesperada irrupció d'una comunitat activa que deixa encara més al descobert la ineptitud oficial.

I és en aquest context quan sorgeix la polèmica sobre el lema *"Només el poble salva al poble"*. No és un crit estrany

per a la gent que portem anys cooperant a Amèrica Llatina. Ho hem sentit en diversos moments similars de devastació de catàstrofes naturals agreujades per la inacció política. La novetat en aquest cas ha sigut veure a l'extrema dreta intentant apropiarse del lema per a atacar l'estat social i per a abonar el seu concepte excloent i racista de *"poble"*. I de l'altre costat, criticant el lema, les forces polítiques institucionals que pretenen solucionar tots els desastres –tant el COVID, com el canvi climàtic, com la seua pròpia inoperància– amagant-se darrere de l'exèrcit.

Ho podríem explicar de moltes maneres, però poques són tan senzilles i clares com les paraules de la catedràtica de la Universitat de València **Beatriz Gallardo** durant els dies posteriors a la DANA: *"Cal diferenciar entre les afirmacions que evoquen un poble apegat a la solidaritat, perquè s'ha sentit abandonat i molt sol en un clima de dolor i trauma col·lectiu, de la instrumentalització que esgrimeixen la ultra-dreta i els seus grupuscles activistes. No es pot condemnar sense més l'ús de l'eslògan, perquè això suposa criminalitzar als qui li esgrimeixen com a lema de companyonia i consciència de classe, i equiparar-los amb els qui l'esperonen per a desacreditar la política [...]"*. Aquest anivellament és precisament el triomf de l'antipolítica¹.

Efectivament, l'acció comunitària, l'ajuda mútua i l'autonomia ciutadana, imprescindibles per a tindre una societat sana i resilient, no estan renyides amb l'exigència a les institucions que complisquen amb les seues obligacions com a responsables de la gestió dels serveis i els pressupostos públics. Per contra, davant un pla de govern autonòmic irresponsable i negacionista, un govern central distant i una UE que desmantella el Pacte Verd, al mateix temps que ens recomana espavilar-nos com puguem amb el kit de les 72 hores, són l'única possibilitat que les institucions complisquen les seues obligacions amb la ciutadania amb eficàcia, equitat i transparència.

AUTOORGANITZACIÓ DE LES POBLACIONS AFECTADES

Si la reacció immediata i espontània de la gent és una cosa tan comuna en aquestes situacions, ja no és tan freqüent que l'impuls de l'organització popular continue més enllà del moment de l'emergència. Tenim un cas molt pròxim en la memòria: què ha quedat de tots aquells aplaudiments als balcons i dels grups locals d'ajuda mútua durant el COVID? I d'eixa afirmació que *"d'aquesta eixirem sent una societat millor"*?

Però en el cas de València la solidaritat ha sigut tan forta, el desempament i la falta de confiança en les institucions

són tan grans, que les comunitats i poblacions afectades han hagut d'anar construint les seues formes d'organització col·lectiva. La Xarxa de Comitès Locals d'Emergència i Reconstrucció reuneix gran part d'aquest moviment per a organitzar, no sols el suport mutu, sinó l'exigència en les institucions. Els Comitès són espais de confluència d'entitats i veïnal, que reclamen una reconstrucció diligent, efectiva, transparent, amb participació comunitària activa, amb criteris de justícia social. I també reclamen memòria i justícia per a depurar responsabilitats per tantes morts, tant de dolor, tantes experiències traumàtiques i tants danys materials que s'haurien pogut estalviar si eixa vesprada tothom haguera complert amb les seues obligacions. Aquest esforç col·lectiu serà imprescindible per a aconseguir els seus objectius.

En primer lloc, per a reparar els danys materials i socials de la DANA i per a resoldre les necessitats bàsiques que a tants mesos vista encara estan lluny de ser ateses.

En un segon nivell per a avançar en la reconstrucció, un terreny en el qual és vital abordar les causes del desastre i previndre que no torne a succeir. I, quan diem això, no ens referim al fenomen meteorològic, que tota la comunitat científica té molt clar que serà inevitable. Sinó als factors sociopolítics de la vulnerabilitat: la inoperància del sistema autonòmic d'alerta a la població, la falta de plans de resposta ràpida que impliquen activament la població de forma organitzada i, sobretot, capgirar una planificació territorial més guiada a afavorir l'especulació urbanística i els negocis turístics que el bé comú, amb greus deficiències en la gestió del transport, els torrents, els espais naturals i el litoral.

I un tercer nivell és tindre en compte que per a resoldre tot això és necessari un procés participatiu cap a una **transició ecosocial** que aborde mesures a més llarg termini per a reorientar el model de creixement urbanístic i econòmic, per a adequar el País Valencià –i tota la conca mediterrània– als reptes de tota mena que haurem d'afrontar en els pròxims anys i dècades. Intentant per

una vegada anar un poc per davant i no per darrere dels esdeveniments.

Tal com afirma **Rebecca Solnit** en el seu llibre: *"Acceptant que les naturaleses humanes són diverses, potser el desastre no demostra com som sempre o com som de manera general, sinó com podríem ser"*. D'això es tracta ara, de transformar eixe potencial en una realitat col·lectiva sostinguda. 🧩

Nota:

1. Beatriz Gallardo Paúls, *El análisis de una lingüista: ¿qué hay detrás de la apropiación del lema 'Solo el pueblo salva al pueblo'?*, en Agenda Pública 21-11-2024

Inundacions al Baix Lempa

Tony Maravilla i Silvia Quiroa

Moviment de Víctimes i Afectats pel Canvi Climàtic i Corporacions - MOVIAC

El Baix Lempa és una zona localitzada en la plana d'inundació del riu Lempa, el quart riu més llarg d'Amèrica Central. La seva conca abasta tres països: Guatemala, Hondures i El Salvador. Se situa entre la carretera Litoral al nord i l'oceà Pacífic al sud, i comprèn la badia de Jiquilisco a l'est i l'albufera de Jaltepeque a l'oest. La badia de Jiquilisco conté el bosc de manglar més important de la costa pacífica centreamericana i, malgrat la seva importància soci ambiental, està sofrint un procés de degradació degut principalment a l'avanç de la frontera agrícola per a plantacions de canya de sucre i l'increment de les salineres i camaroneres dins dels manglars, així com a la contaminació per agroquímics, deixalles sòlides, abocaments domèstics i industrials.

A més, el Baix Lempa és una de les zones més exposades del país als esdeveniments climàtics extrems, degut principalment a les sequeres i inundacions freqüents. En el cas de les sequeres, es presenten anualment o associades a les condicions del fenomen d'El Nen.

Abans de la guerra, el Baix Lempa es caracteritzava per la producció de cotó en grans extensions. Després de la signatura dels acords de pau s'assenten un seguit de comunitats compostes per col·lectius desmobilitzats de la guerrilla, repatriats i desplaçats. A aquestes famílies se'ls van proporcionar entre 4-6 hectàrees de terres, com a part del Pla de Transferència de Terres (PTT), procés que es va caracteritzar per la presència d'unitats de producció mitjanes i petites, dedicades en la seva gran majoria al cultiu de grans bàsics, anacards, hortalisses i bestiar boví en la plana. Recentment algunes àrees que abans es dedicaven a pastures s'han transformat en canyals.

Aquesta zona enfronta recurrents inundacions en la desembocadura del riu, problemàtica que no sols és conseqüència de tempestes i huracans cada vegada més intensos, sinó també per la mala gestió del cabal del riu i de la presa hidroelèctrica 15 de Setembre, aigües amunt, gestionada per la Comissió Hidroelèctrica del riu Lempa -CEL-. Aquesta ins-

tància té els seus propis criteris per a les descàrregues, quan succeeixen fenòmens climàtics, ja sigui un huracà, depressió o tempesta tropical.

Tant les descàrregues de la presa hidroelèctrica, que allibera grans volums d'aigua de manera abrupta, com la dinàmica de les mareas altes, en la qual els refluxos de les aigües costaneres ocasionen l'emmagatzematge i el drenatge lent dels cabals dels rius cap a les albuferes i badies de la costa, la converteixen en una àrea molt susceptible i vulnerable a desbordaments i inundacions periòdiques. Així va succeir amb esdeveniments climàtics extrems recurrents, com l'huracà Mitch (1998), la tempesta tropical Stan (2005), l'huracà Ida (2009), la depressió tropical 12E (2010), la tempesta tropical Amanda (2020) i la tempesta tropical Sara (2024). Això ve acompanyat de la inexistència de polítiques públiques eficaces per a la gestió del risc com a part d'una planificació més sostenible del territori.

Any rere any, durant la temporada de pluges, les comunitats viuen amb el temor que l'aigua torni a arrabassar-los les seves llars, cultius i mitjans de vida. Davant aquesta realitat imperant, i davant la falta de resposta a les seves demandes per part de les instàncies de l'estat, les comunitats s'han organitzat per a reduir els impactes, tant de les sequeres com de les inundacions recurrents, gestionant recursos com a maquinària per a la construcció i manteniment de les bordes de contenció que ajuden a gestionar el risc davant les inundacions.

És important esmentar que, des de l'arribada de l'actual govern en 2019, aquest va retirar la maquinària per al manteniment de les bordes que les comunitats havien gestionat i la va traslladar per a ser utilitzada en altres projectes d'interès del govern, per la qual cosa es troba en un estat de deterioració constant a causa de la falta de manteniment i resposta estatal. Malgrat les múltiples denúncies i crides d'emergència

realitzades per les comunitats, la inversió en infraestructura per a prevenir les inundacions continua sent insuficient, deixant desprotegida a la població i els seus mitjans de vida.

La Resposta Comunitària: Organització i Resistència

Davant de la inacció estatal, les comunitats del Baix Lempa han desenvolupat les seves pròpies estratègies de prevenció, resposta i recuperació dels seus mitjans de vida davant les inundacions. Una de les principals eines de resistència ha estat l'organització comunitària a través de l'**Associació Intercomunal de Comunitats Unides Per al Desenvolupament Econòmic i Social del Baix Lempa –ACUDESBA–**, una xarxa que aglutina a 29 comunitats del Baix Lempa, amb una població estimada de més de 8.835 persones i que des de la seva fundació en 1998 ha treballat incansablement per

Les comunitats s'han organitzat per a reduir els impactes, tant de les sequeres com de les inundacions recurrents, gestionant els recursos

a minimitzar els impactes d'inundacions a través de diverses accions locals, nacionals i internacionals, perquè les seves demandes siguin escoltades. A més s'han organitzat per a la creació de comitès comunals de protecció civil i xarxes de suport nacional com el **MOVIAC** que és el **Moviment de Víctimes Afectades i Afectats pel Canvi Climàtic i les Corporacions**, així com per a l'enfortiment d'accions de solidaritat internacionalista.

Aquestes instàncies han construït una agenda d'acció i lluita per a atendre emergències com les inundacions, però també per a impulsar accions d'incidència en polítiques públiques que redueixin l'impacte del canvi climàtic i els fenòmens naturals extrems. Dins de les accions impulsades es poden esmentar:

1. Sistemes d'Alerta Primerenca: Les comunitats han instal·lat sistemes de monitoratge del cabal del riu i han desenvolupat plans d'evacuació. A través de la comunicació comunitària, l'ús d'altaveus instal·lats en comunitats clau, on els líders i lidereses locals informen en temps real sobre l'estat del riu i alerten a la població davant possibles evacuacions.

2. Centres de Refugi i Solidaritat: En cada emergència, les comunitats han habilitat escoles, esglésies i cases comunitàries com a refugis temporals. La solidaritat entre famílies i la col·laboració d'organitzacions locals han estat clau per a assegurar aliment, abrís i atenció mèdica bàsica a les i els afectats.

3. Incidència Política i Denúncia Pública: organitzacions com el **MOVIAC**, al costat d'**ACUDESBAL**, han jugat un paper fonamental en la denúncia de la negligència governamental i en l'exigència de polítiques públiques que protegeixin les comunitats. S'han enviat cartes a les autoritats amb signatures de tots els líders i lidereses de les diferents comunitats que integren la regió del Baix Lempa, s'han realitzat conferències de premsa i s'han generat reportatges per a visibilitzar la problemàtica.

4. Propostes d'Adaptació, Mitigació i Supervivència: A més de la denúncia, les comunitats han promogut alternatives sostenibles per a reduir la seva vulnerabilitat. Entre elles es troba la reforestació de zones riberenques, la promoció de l'agroecologia per a millorar l'accés als aliments saludables, reduir l'erosió del sòl i protegir la biodiversitat, cultius

resistents a inundacions i infraestructures adaptables per a minimitzar els impactes.

5. La solidaritat internacionalista: S'ha gestionat i aconseguit l'acompanyament solidari de part d'organitzacions internacionals a les comunitats davant emergències, així com a la sostenibilitat dels seus territoris enfortint els seus mitjans de vida, la infraestructura local, l'organització territorial i nacional, la incidència pública, entre altres.

DEL DESASTRE A L'ESPERANÇA

Les inundacions en el Baix Lempa, encara que han portat destrucció i pèrdua, també han enfortit el sentit de comunitat i la capacitat d'organització de la seva gent. Mentre el canvi climàtic continua intensificant aquests esdeveniments extrems, la lluita d'aquestes comunitats és un testimoniatge de resistència i resiliència.

La situació a El Salvador particularment en el Baix Lempa ens recorda que els impactes del canvi climàtic no distingeixen fronteres, però també que l'organització popular i l'exigència de drets poden marcar la diferència. Per a mitigar aquests desastres, és urgent que els Estats assumeixin la seva responsabilitat i adoptin polítiques efectives davant el canvi climàtic, però també que s'enforteixin les iniciatives comunitàries que ja estan en marxa. La solidaritat entre pobles és clau per a enfrontar aquests desafiaments globals amb solucions locals. 🧑🏽🧑🏽

Amb l'Agència Basca de Cooperació a

Espinar

Lankidetzarako Euskal Agentziarekin

Espinarren

Mauro Macazzini · *Entrepueblos Perú / Herriarte Perun*

Els dies 14 i 15 de febrer acompanyem la visita d'un equip tècnic de l'Agència de Cooperació del Govern Basc a Espinar -província alta de Cusco- al Perú.

Otsailaren 14an eta 15ean, Eusko Jaurlaritzaren Lankidetzak Agentziako talde tekniko baten bisita izan genuen, hain zuzen ere Espinarren, Cusco probintzia garaian, Perun.

La visita s'emmarca en el projecte que Herriarte (Entrepobles) executa amb Drets Humans Sense Fronteres (DHSF) i l'Associació Pro Drets Humans (Aprodeh): *Dones organitzades i diverses defenses els seus cossos i territoris de la violència estructural impulsant pràctiques i polítiques per a l'exercici i exigibilitat dels seus drets al Cusco i Apurímac*. Enfront dels alts índexs de violència de gènere, conflictivitat eco-territorial i contaminació ambiental en context extractivista, la intervenció acompanya a organitzacions de dones per a enfortir el seu exercici de drets en la lluita contra la violència, la defensa dels béns comuns, la participació democràtica i el canvi de patrons hegemònics sobre el cos i el territori.

Bisita hori "Herriarte-Entrepueblos" erakundeak "Mugarik Gabeko Giza Eskubideak"-ekin eta "Aprodeh"-rekin gauzatzen duen proiektuaren barruan kokatzen da: Hainbat eratako emakume antolatuek beren gorputzak ez ezik beren lurraldeak ere egiturazko indarkeriatik defendatzen dituzte. Horretarako Cuscon eta Apurímac-en, beren eskubideak gauzatu eta aitortuak izan daitezzen, praktikak eta politikak bultzatzen dituzte. Izan ere, Genero-indarkeriaren indizeak altuak dira, baita lurrarekin eta ekologiarekin lotutako gatazken indizeak eta meatzaritzak eragindako ingurumen-kutsaduraren indizeak ere. Horien guztien aurrean, parte-hartze honek lagundu egiten die emakumeen erakunde batzuei

Espinar es troba a 5 hores de viatge de la ciutat del Cusco i molt lluny de la xerínola de turistes i viatgers que omple els carrers de la històrica capital de l'imperi Inca. Aquesta província a 4000 metres sobre el nivell de la mar mostra els impactes acumulats de més de 45 anys de gran mineria i desatenció per part de l'Estat: contaminació i desaparició de fonts hídriques, milers de persones afectades amb metalls i substàncies tòxiques en la sang, la contaminació, malformacions i mort del bestiar, l'increment del cost de vida en la zona minera i els seus voltants, que exacerba les mancances socioeconòmiques i la insatisfacció de necessitats bàsiques de les comunitats. Enfront de les protestes de la població per a exigir i defensar els seus drets, les respostes per part de l'Estat i de l'empresa minera Glencore/Antapaccay inclouen repressió i criminalització de la protesta social, campanyes de cooptació, calúmnia, desprestigi i amenaces a líders i li-

indarkeriaren aurkako borrokan beraien eskubideen erabilera indartzeko, baita ondasun komunen defentsa, parte-hartze demokratikoa eta gorputzari eta lurraldeari buruzko eredu hegemonikoen aldaketa indartzeko ere.

Espinar, Cusco hiritik 5 ordu dago, eta zerikusi gutxi dauka Inca inperioko hiriburu historikoaren kaleak betetzen dituzten turisten eta bidaiarien zalapartarekin. Itsas mailatik 4000 metrora dagoen probintzia honek meatzaritzatik eta Estatuaren aldetik jasandako babesgabetasun handiko 45 urtetik gorako inpaktuak erakusten ditu: iturri hidrikoen kutsadura eta desagerpena, odolean metalak eta gai toxikoak dituzten milaka pertsona, ganaduaren kutsadura, deformazioa eta heriotza, meatzaldean eta inguruetan bizi-kostuaren hazkundea. Honek gabezia sozioekonomikoak eta komunitateen oinarritzko beharren asegabetasuna areagotzen ditu. Herriarrek beren

dereses socials, incompliment d'acords i expansió de nous projectes sense respectar el dret a la consulta prèvia de les comunitats.

El primer dia arribem al districte de Pichigua, a 30 minuts de Yauri, la capital d'Espinar, per a participar d'un taller de construcció d'agenda de la recentment constituïda Associació de Dones de Pichigua. La trobada, facilitada en llengua quítxua per les companyes de DHSF, Liliana i Soraida, va començar per un diagnòstic participatiu de la situació de la dona en relació amb les problemàtiques del territori i va seguir amb la definició d'estratègies d'enfortiment organitzatiu, participació i incidència pública.

A la tarda, després d'una visita al tall de Antapaccay, vam anar a Yauri a reunir-nos amb les integrants de AVMAE –l'Associació de Vigilants i Monitors Ambientals d'Espinar–, que ens van compartir el seu procés de monitoratge dels recursos hídrics per a alertar sobre la contaminació dels rius, a través d'anàlisis fitoquímiques i del monitoratge de la presència de macro invertebrats en l'aigua. Ens vam anar agrair i impressionades per l'estratègia de democratització del coneixement tècnic de les companyes (*"...no necessitem ser enginyers per a monitorar els nostres rius..."*) i la participació intergeneracional, incloent-hi nens i nenes, de les activitats de sensibilització i vigilància de AVMAE.

La segona jornada va començar amb una reunió amb les dones de Chumbivilcas i d'Espinar que van participar del procés de Cercles de Sanació promoguts pel projecte. Ens van explicar com aquests cercles representen una important estratègia de resistència, des del compartir les violències viscudes amb altres companyes, els espais d'alegria, cures i sororitat, l'espiritualitat i l'ús de plantes medicinals, fins a l'exigència de justícia com a part integral del procés. Es van

eskubideak eskatu eta defendatzeko egiten dituzten protesten aurrean, Estatuak eta Glencore/Antapaccay meatze-enpresak emandako erantzuna honakoa izan da: gizarte-protestaren zapalkuntza eta kriminalizazioa, kooptazio kanpainak, kalumnia, gizarte-buruzagien izen ona zikintzea eta berauei mehatxu egitea, akordioak ez betetzea eta, komunitateei alde aurretik kontsulta egiteko eskubidea errespetatu gabe, proiektu berriak egitea.

Lehenengo egunean, Pichigua barrutira iritsi ginen, Espinar hiriburuko Yauritik 30 minutura, sortu berri den Pichigua Emakumeen Elkartaren agenda eratzeko tailer batean parte hartzeko. Topaketa DHSFko Liliana eta Soraida lankideek kexua hizkuntzan egin zuten, eta, has-teko, emakumeek lurraldeko arazoak direla-eta duten egoerari buruzko diagnostiko parte-hartzailea egin zen, eta, ondoren, antolakuntza, parte-hartzea eta eragin publikoa sendotzeko estratègien definizioa egin ziren.

Arratsaldean, Antapaccayko "tajo" a bisitatu ondoren, Yaurira joan ginen AVMAEko kideekin biltzera – Espinar Ingurumen Zaindarien eta Monitoreen Elkartea –. Haiek ibaien kutsaduraz ohartarazteko baliabide hidrikoen monitorizazio-prozesua erakutsi ziguten. Hori analisi fito-kimikoen bidez eta uretan makroornogabeen presentzia monitorizatuz gauzatzen dute. Esker onez eta txundituta egin genuen alde, ikusita kideen ezagutza teknikoa demokratizatze-ko estratègia (... ez dugu ingeniariak izan beharrik gure ibaiak monitorizatze-ko...) baita belaunaldien arteko partaidetza ere, haurrak barne, EHAEaren sensibiltzazio- eta zaintza-jardueretan.

Bigarren jardunaldia Chumbivilcas eta Espinarreko emakumeekin egindako bilera batekin hasi zen. Emakume horiek proiektuak sustatutako Sanazio Zirkuluen

organitzar cercles amb víctimes de la violència política i de la repressió estatal de 2022 i 2023; amb col·lectives i organitzacions feministes i LGBTIQ+; amb dones criminalitzades per la defensa dels seus territoris i afectades a la salut per substàncies tòxiques.

L'última etapa de la visita va ser un diàleg amb defensors i defensores criminalitzades per la defensa dels drets i del medi ambient. Aquest espai va comptar amb la facilitació i acompanyament de Yudith Condo, advocada de DHSF, part de l'equip que amb esforç ve litigant 40 casos de criminalització, que involucren a més de 150 persones. És impactant conèixer com l'empresa utilitza la querrela en l'intent de fer callar dirigents socials. És el cas de Sergio Huamani (absolt a fins de febrer!), o de vuit líders i dos lidereses de la comunitat d'Urinsaya, per haver sorprès un treballador de seguretat de l'empresa prenent-los fotos en el mitjà de la seva acció de protesta, ara acusats per segrest agreujat. Aquests judicis solen acabar en absolució i arxivament per falta de proves, no obstant això, ocasionen greus perjudicis emocionals i econòmics a les persones acusades i als seus familiars, afeblint a més les organitzacions socials i els seus processos de lluita.

Ens acomiadem de les muntanyes d'Espinar, que ens van rebre amb la seva càrrega de dolor i injustícia. i ens van omplir amb la dignitat, força i tendresa de la gent que trobem i que continuarem acompanyant.

A Arkaitz, Ainara, Iker, Mirin: eskerrik asko, gràcies per compartir el camí. 🌸🌸

prozesuan parte hartua zuten. Zirkulu horiek erresistentzia-estrategia garrantzitsu bat direla kontatu ziguten: bizi izandako indarkeriak beste kide batzuekin partekatzea, alaitasun, zaintza eta sororitate espazioak, espiritualtasuna, sendabelarren erabilera, eta, prozesuaren zati integrala den aldetik, justizia eskatzea ere. 2022ko eta 2023ko indarkeria politikoaren eta estatuaren erreprosioren biktimekin, kolektiboekin eta erakunde feministekin eta LGBTIQ+ekin, beren lurraldeen defentsagatik kriminalizatutako eta substantzia toxikoek osasunari eragindako emakumeekin zirkuluak antolatu ziren.

Bisitaren azken etapa eskubideen eta ingurumenaren defentsagatik kriminalizatutako defendatzaileekin izandako elkarrizketa izan zen. Yudith Condo DHSFko abokatuak lagundu eta gauzak erraztu zituen espazio horretan. Izan ere, Yudith 150 pertsona baino gehiago inplikatzin dituzten 40 kriminalizazio-kasu eztabaidatzen ari den lantaldeko kide dugu. Harrigarria da jakitea enpresak nola erabiltzen duen kereila gizarte-agintariak isilarazteko ahaleginean. Hori da Sergio Huamaniren kasua (absolbitu egin zuten otsailaren amaieran!). Beste kasu batean, Urinsayako komunitateko zortzi gizonen eta bi emakumeen, enpresako segurtasun-langile bat protesta-ekintzaren erdian argazkiak ateratzen harrapatu zutela-eta, orain bahiketa larriagotua egozten diete hamarrei. Epaiketa horiek absoluzioa eta artxibatzea ekarri ohi dute, frogarik ezagatik; hala ere, kalte emozional eta ekonomiko larriak eragiten dizkiete akusatuei eta haien senideei, eta, gainera, ahuldu egiten dituzte gizarte-erakundeak eta haien borroka-prozesuak.

Espinar mendiei agur esan genien. Mendiok beren oinaze- eta bidegabekeria-zamarekin abegi ona egin ziguten eta aurkitu genuen jendearen duintasunak, indarrak eta samurtasunak bihotza bete ziguten. Jarraituko dugu, bai, beraiekin.

Arkaitz, Ainara, Iker, Miren: eskerrik asko bidea partekatzeagatik. 🌸🌸

La Desbandá 2025

Memòria viva

Mariano Cano · *Entrepueblos Murcia*

Un grup de companys i amics d'Entrepueblos, hem participat en la IX Marxa Integral 2025 de "La Desbandá", esdeveniment referit als següents successos:

"Entre els dies 6, 7 i 8 de febrer de 1937, milers de persones refugiades de tota Andalusia Oriental, que s'havien anat concentrant a Màlaga, empeses per l'avanç de la tropes de general colpista Queipo de Llano, van emprendre una fugida desesperada, juntament amb milers de malaguenys, per la carretera de Màlaga a Almeria, única sortida possible cap a un territori de la República".

En aquest èxode, que es va denominar "Desbandá", van participar entre 150.000 i 200.000 persones, que van ser perseguides per tanquetes, pels obusos disparats a centenars de metres pels creuers Balears, Canàries i Almirall Cervera, i els bombarders de l'aviació dels camises negres italians i la "Legió Còndor" alemanya. En aquests dies més de 4.000 persones van morir pel terror, les bombes, bales, fam, fred, malalties, etc.

En commemoració d'aquests fets, aquesta manifestació-marxa es realitza durant els últims 9 anys al febrer, per a no deixar en l'oblit la major massacre de civils del franquisme en la Guerra d'Espanya de 1936, ja que havia estat ocultada a la societat en tots els llibres d'història oficial, tant durant la Dictadura franquista, com durant la Transició de 1978.

Això hem recordat 88 anys després, per un doble sentit.

Primer per rescatar de l'oblit als milions d'espanyols que van sofrir aquest conflicte entre la República i el feixisme dominant a l'Europa de 1930 o també podem dir el conflicte entre camperols, obrers, dones, que perseguien una nova societat, enfront del capital feudal, sectors monàrquic-conservadors, militars colpistes, que s'oposaven als avanços de la República, i l'Església Catòlica, que va denominar "Creuada" l'aixecament colpista i protegia baix pal·li el dictador Francisco Franco.

El segon és descobrir uns fets tan propers, com reprimits, ocultats i silenciats durant més de 60 anys.

Les primeres notícies van ser l'any 2005, en una petit retall del diari "El País" se citava que Norman Bethune (1890-1939), brillant cirurgià canadenc especialitzat en la tuberculosi, en 1936 va decidir deixar el lloc de Cap de Servei de l'Hospital "Sacr  -Coeur" de Mont-real, per a unir-se voluntari a les Brigades Internacionals.

Aquest metge ràpidament va aconseguir fons solidaris per a adquirir un modest vehicle i equipament sanitari necessari per a atendre i curar als ferits.

Sent enviat a M  laga, es va trobar en el camí "La Desbandá", on ràpidament va habilitar el vehicle per a poder transportar persones, dia i nit cap a Almeria, per la vella carretera

aparedada entre la Mar Mediterrània i les muntanyes i serres de Tejeda i Almiijara, els milers de ferits, ancians i mares amb nens que, extenuades pel terror i abandonament no podien continuar ni realitzar els més de 220 Km que separen Màlaga d'Almeria.

Gràcies a algunes fotos realitzades pel company del doctor Bethune, Hazan Cisi, hem pogut tenir una petita representació gràfica, que, sumada a la memòria i relat dels milers de supervivents, resistint la repressió, l'exili, la II Guerra Mundial, van deixar constància de la seva tremenda experiència vital, del patiment, abandó i oblit, del genocidi practicat i ocultat pels vencedors franquistes i que tanta gent va silenciar per terror i por.

És de destacar que en aquesta marxa participen moltes gents de tot l'Estat Espanyol, així com ciutadans d'altres països europeus, la majoria fills i descendents dels que van sofrir exili o de brigadistes internacionals que van partici-

par en la guerra, aportant les seves experiències i relats. que donen molts detalls i informació sobre la massacre ocultada. Igualment assenyallem que molts professors d'Història d'Espanya, que també participen, manifesten el desconeixement d'aquest tràgic esdeveniment.

En aquesta activitat participen diàriament entre 200 i 300 persones, excepte els caps de setmana i l'última etapa, on la participació augmenta fins als 1.000 o més.

Des de Múrcia hem participat en les quatre últimes edicions de "La Desbandá", la qual es realitza amb la preparació i esforç de la "Associació Sociocultural i Club Senderista La Desbandá", durant 10 etapes que rescaten

molts fets i punts històrics d'aquest gran èxode i genocidi ocorregut en la "Guerra d'Espanya", en la N-340, realitzant, cada dia, a més de la marxa, a la tarda una activitat històrica, solidària, musical, exposició, etc.

L'organització enfronta moltes dificultats i imprevistos, però sempre ha estat preparada amb gran solidaritat, compromís amb la Memòria Històrica i atenció a totes les contingències que puguin sorgir en el seu desenvolupament. Es descansa en pavellons i espais cedits per alguns Ajuntaments solidaris, on es prepara el desdijuni, menjar i sopar.

Existeix la possibilitat d'hotels de costa o pensions per als qui ho prefereixin.

Assenyallem que l'ambient entre tota la gent participants és bastant integrador, solidari i compromès amb "LA VERITAT, JUSTÍCIA I REPARACIÓ", finalitzant l'última etapa a Almeria en el Monument en record als més de 1.000 andalusos víctimes en els Camps de Concentració alemanys. 🇵🇸

Teixint aliances per a sostenir la vida

Montse Benito - Entrepobles Barcelona

Entrepobles en la **I Trobada d'Economia Feminista de Abya Yala**

Montse Benito, Natalia Riera, Lucila Rivera, Marta Soler · *Entrepobles*

Entre els dies 26 i 28 de març, Entrepobles va participar activament en la I Trobada d'Economia Feminista de Abya Yala, celebrat a Buenos Aires, Argentina. Sota el lema "Des de les Economies Feministes, polititzem el malestar". L'esdeveniment va reunir a centenars de persones –acti-
vistes populars, defensors del territori, artistes, comunicadores, cooperativistes de l'econo-
mia social i solidària, investigadores i acadèmiques– procedents de diferents territoris de Abya
Yala i del món, amb trajectòries diverses, identitats plurals i sabers situats.

Entre els dies 26 i 28 de març, Entrepobles va participar activament en la **I Trobada d'Economia Feminista de Abya Yala**, celebrat a Buenos Aires, Argentina. Sota el lema "**Des de les Economies Feministes, polititzem el malestar**". L'esdeveniment va reunir a centenars de persones —activistes populars, defensores del territori, artistes, comunicadores, cooperativistes de l'economia social i solidària, investigadores i acadèmiques— procedents de diferents territoris de Abya Yala i del món, amb trajectòries diverses, identitats plurals i sabers situats. Dones, persones trans, no binàries, joves, majors, afrodescendents, indígenes, pageses, migrants i urbanes es van trobar per a compartir experiències, estratègies i desafiaments en un context marcat per l'avanç de les extremes dretes i l'aprofundiment de les desigualtats.

Des d'Entrepobles, reconeixem en aquesta trobada no sols un espai de reflexió col·lectiva imprescindible, sinó una potent interpel·lació a la nostra història i aposta política de

UNA GENEALOGIA COMPARTIDA

La nostra trajectòria en l'**Economia Feminista** s'ha teixit durant dècades al costat de companyes de diferents territoris de Abya Yala, d'Europa i de l'Estat espanyol, en processos d'educació popular, producció de coneixement situat, suport a experiències concretes d'organització econòmica alternativa i recerca activista. Per això, en trobar-nos a Buenos Aires, sentim que participàvem d'una conversa que porta temps gestant-se i que es nodreix de pràctiques, sabers i vincles construïts amb compromís, alegria i persistència.

La Trobada va reprendre molts dels debats que també travessen el llibre *Veus des de les economies feministes: resistències, arrelaments i cures*, publicat recentment per Entrepobles en aliança amb l'Editorial Lligabosc (Argentina). En aquesta publicació col·lectiva, autores de Abya Yala i de l'Estat espanyol dialoguen sobre el conflicte capital-vida, la necessitat de revaloritzar les cures, la sobirania sobre els cosos i els territoris, i la construcció d'alternatives col·lectives enfront dels models extractivistes, colonials, racistes i patriarcals.

En coherència amb aquests continguts, el **programa de la Trobada** va incloure un **conservatori inspirat en el llibre**, que va tenir com a input central les seves reflexions, i va ser enriquit per la participació de moltes de les seves autores i editores. Vam comptar amb la presència de Cristina Carrasco, Cori-

na Rodríguez Enríquez, Verónica Diz, Patricia Amat, Miriam Nobre, Aura Cumes, Fernanda Moscoso, Valeria Mutuburría, Tita Torres (Ana Felicia) i Catalina de la Cooperativa Desbordades, des de diferents territoris de Abya Yala; així com d'Amaia Pérez Orozco i Carme Díaz Corral, des de l'Estat

espanyol. Totes elles van compartir les seves mirades, trajectòries i lluites en un espai especialment potent i emotiu. No sols per la riquesa dels continguts, sinó també pel que va suposar en termes d'aliances entre sabers diversos, generacionals i territorials. Un testimoni col·lectiu que el pensament crític feminista està viu, situat i en moviment.

POLITITZAR ELS MALESTARS, COL·LECTIVITZAR LES ESPERANCES

Les sis comissions temàtiques de la Trobada van abordar alguns dels principals desafiaments que enfrontem els qui lluitem per un món més just i vivible: la potència transformadora de les

La Trobada va reprendre molts dels debats que també travessen el llibre *Veus des de les economies feministes: resistències, arrelaments i cures*, publicat recentment per Entrepobles

llarg recorregut: posar la vida en el centre, construir aliances des de la diversitat de subjectes transformadors, enfortir xarxes de resistència internacionalistes i fer dels feminismes un projecte emancipador que travessa tots els àmbits del quotidià, el comunitari i el polític.

Monise Benito - Entrepobles Barcelona

cures; l'impacte del sistema financer, els deutes i els diners; les estratègies per a fer front a l'avanç de les ultradretes; els processos socials crítics que permeten construir resistències comunes; el control del temps i les pors com a dispositius de poder; i el paper de les expressions artístiques i culturals en les economies feministes.

Al llarg d'aquests espais, les feministes d'Abya Yala ens van compartir, una vegada més, la seva saviesa i la seva força transformadora, arrelades en les lluites i en el re-existir quotidià dels seus territoris. Les seves veus i experiències ens inspiren i ens interpel·len, i són referents imprescindibles per als qui volem transformar el món des d'una pràctica feminista situada, diversa i col·lectiva. Tot el nostre reconeixement i gratitud.

En cada espai es van compartir experiències locals i regionals, aprenentatges metodològics i, sobretot, preguntes obertes que ens criden a continuar pensant juntes. Com resistir sense deixar-nos consumir per la por? Com cuidar sense reproduir desigualtats? Com sostenir la vida en contextos cada vegada més hostils per a qui defensem drets i territoris? Com articular els àmbits comunitari i institucional sense perdre autonomia ni radicalitat?

Enfront d'aquestes preguntes, **la Trobada** no va oferir receptes, sinó un mètode: el diàleg col·lectiu, l'organització comunitària des de baix, el reconeixement de la diversitat, el compromís polític amb la vida, l'art com a eina de transformació, i els feminismes com a brúixola. Perquè les respostes, encara que diverses, només poden construir-se des de l'**acció col·lectiva**, teixida en xarxes, aliances i processos compartits.

EL VALOR SIMBÒLIC DE TROBAR-NOS A L'ARGENTINA

Celebrar aquesta trobada a l'**Argentina**, en l'actual context de crisi política i desmantellament de drets socials i econòmics, va tenir un valor simbòlic enorme. Va ser una afirmació

col·lectiva que no estem disposades a retrocedir, que l'organització popular té arrels profundes, i que els feminismes continuen sent una força vital capaç d'articular resistències, de nomenar els malestars i de projectar horitzons de transformació.

Des d'Entrepobles, reafirmem el nostre compromís amb aquests camins de construcció compartida. Sabem que les respostes als grans desafiaments del nostre temps no vindran de dalt, ni de forma aïllada. Vindran del treball pacient i persistent dels pobles, dels cossos-territori que cuiden, re-sisteixen, produeixen, creen i somien.

Aquesta trobada ha estat un impuls poderós per a continuar construint **economies feministes des dels territoris, arrelades en la vida i obertes al món**. Gràcies a totes les companyes que ho van fer possible. Continuem caminant juntes.

MIRANT CAP ENDAVANT: PONTS ENTRE TERRITORIS, DIÀLEGS I RESISTÈNCIES

Una de les decisions més il·lusionants que va sorgir d'aquesta trobada va ser la **proposta de continuïtat**: la **II Trobada d'Economia Feminista de Abya Yala se celebrarà a l'Uruguai**, donant seguiment a tot el procés col·lectiu que ha fet possible aquesta primera fita. Aquesta continuïtat és, a més, una oportunitat per a **teixir ponts amb altres iniciatives germanes**, com el **IX Congrés d'Economia Feminista de l'Estat espanyol**, la pròxima edició del qual se celebrarà a Sevilla i en el comitè local del qual també participem activament.

El nostre desig és clar: **articular els diferents espais, connectar sabers, enfortir les xarxes entre territoris i comunitats**, i continuar construint col·lectivament respostes feministes als malestars i a les múltiples formes d'opressió. Perquè juntes, més enllà de les fronteres, continuem afirmant que **la vida val més que el capital**. 🌱

50 °C Vol II

Construint alternatives per a la justícia climàtica

Pepa Roselló · *Comunicació Entrepobles*

Des de la seva estrena el passat 30 de novembre als Cinemes Girona de Barcelona, el documental *50°C Vol II* que analitza els impactes i les solucions davant la crisi climàtica a Catalunya ja està disponible en versió original en català. Per organitzar projeccions, es pot contactar a: educacio@entrepobles.org.

Després de l'impacte del primer volum, *50°C Vol II* va més enllà del diagnòstic i analitza com efectes com la sequera, les nits tòrrides i la pèrdua de biodiversitat afecten Catalunya. Alhora, el documental explora solucions reals impulsades per persones i col·lectius, com la Xarxa per la Sobirania Energètica o la comunitat de Cal Cases, mostrant tant les oportunitats com els desafiaments que afronten aquestes iniciatives.

La sobirania alimentària i energètica, un nou model territorial, el suport mutu i les respostes comunitàries són alguns dels eixos clau que aborda el film. La narració es construeix al voltant d'una assemblea celebrada a Cal Cases, una comunitat rural de Santa Maria d'Oló (Moianès) que encarna valors cooperatius i ecofeministes. "Es tracta de posar la vida al centre i gestionar recursos com l'energia, les cures i l'alimentació amb criteris d'agroecologia i una mentalitat decreixentista", explica Àlex Caralps, membre de Cal Cases, en el documental.

També hi intervenen veus del món de la ciència, l'activisme i la pagesia a Catalunya, Mariona Bosch, de Cal Cases, destaca que els impactes no són només ecològics, sinó també emocionals: "Ja vivim impactes humans, perquè perdrem

el nostre marc de seguretat, i que entrem en estat de alerta" i introdueix el concepte "sobirania o resiliència emocional individual i col·lectiva" i afegeix que "farà molta falta, de manera que uns dels papers que podem fer o podem aportar, es crear organitzacions, comunitats i xarxes resilents en gestió psicosocial comunitària perquè seran les maneres de crear nous marcs de referència de seguretat" explica.

Per la seva banda, Martina Marcet, ramadera a Cal Roio, reflexiona sobre la necessitat de replantejar l'acció climàtica: "estem en una situació on el plantejament d'acció també passa per passar-nos a adonar-nos que no només hem de decreixer, hem de plantejar les coses diferent, no només hem de fer canvis de pràctica, concretes, perquè els canvis de pràctiques, ja porten a canvis de model, perquè si canviem certes pràctiques, per exemple en el cas de la agricultura i la ramaderia, el rendiment no es igual perquè hem de posar més hores, el model mateix no es sustenta, però hi ha un salt a l'acció general, que hem de començar a plantejar què podem fer de manera col·lectiva, i plantejar que hi ha d'haver un rang d'acció directa.

Enric Tello, Catedràtic del departament d'Història econòmica, institucions, política i economia mundial de la UB,

assenyala que el canvi climàtic ja és una realitat ineludible: “Ens haurem d’adaptar” comenta i afegeix “Necessitem un canvi sistèmic, i necessitem aquesta reconexió, amb la Terra, la vida, posar la vida al centre, a tot arreu, des dels mons rurals, des de la pagesia, ramaderia, fins les ciutats”

Les seves reflexions, les inquietuds, les incerteses i preguntes ens guien per diferents escenaris i desafiaments que conviden a repensar el present i a imaginar un futur més just, sostenible i responsable.

El documental també és una oportunitat per a retre homenatge a la figura i el treball divulgatiu incansable d’en Pep Cabayol, impulsor d’aquest projecte, que ens va deixar massa d’hora, pocs mesos després de la publicació del primer volum.

En aquesta línia, la col·laboració amb Pep Cabayol i l’equip de SICOM ha estat fonamental per fer arribar el documental a un públic ampli, contribuint a la producció i difusió de continguts audiovisuals amb una mirada crítica i compromesa amb la justícia climàtica i social. La unió entre Entrepobles i SICOM reafirma la necessitat d’impulsar narratives que visibilitzin les organitzacions, col·lectius i persones, a més de les alternatives ecosocials que existeixen davant l’emergència climàtica.

Des d’Entrepobles portem anys treballant la temàtica de l’emergència climàtica a través de l’educació i la sensibilització, amb materials pedagògics, exposicions i plataformes digitals que permeten apropar aquesta realitat a la ciutadania. Recursos com la unitat didàctica *Emergència climàtica*, l’exposició *Els límits del creixement*, les trobades de Diàlegs feministes y ecologistes, l’exposició *Migració i desplaçament de les persones per causes ambientals*, i el portal *En temps*

d’emergència importa encara més la coherència, Braser de Saberes i Cruilles de vida, que ofereixen eines per entendre la crisi ecosocial des d’una perspectiva global i de justícia climàtica.

A través d’aquests recursos i iniciatives, treballem per enfortir-nos per la justícia ambiental i social, promovent estratègies de mobilització i incidència que permetin generar un impacte real. L’audiovisual, com a eina educativa i de sensibilització, ens permet no només visibilitzar les proble-

Les seves reflexions, les inquietuds, les incerteses i preguntes ens guien per diferents escenaris i desafiaments que conviden a repensar el present i a imaginar un futur més just, sostenible i responsable

màtiques, sinó també les solucions que ja s’estan posant en marxa des d’Entrepobles en aliança amb altres col·lectius i organitzacions, tant aquí (al Nord Global) com allà (Sur Global).

El documental també s’emmarca en aquesta tasca de divulgació i acció, buscant generar consciència crítica i fomentar compromisos individuals i col·lectius. Creiem en la importància de connectar els aprenentatges i experiències del sud i el nord global per construir un model de desenvolupament sostenible que posi la vida i la natura al centre.

50°C volum II, en aquest sentit, és una eina per impulsar aquesta transformació ecosocial necessària, és una crida a l’acció, un recordatori que el futur de la justícia climàtica comença avui, amb accions col·lectives i locals que poden marcar la diferència. 🌱

ENS POTS TROBAR A

ANDALUSIA

■ C/ José Mª Moreno Galván, 18, Bl.K - 2° B
41003 Sevilla · T. 616 564 551
✉ dologs60@gmail.com

ASTÚRIES

✉ ep.asturies@entrepueblos.org

CASTELLA-LA MANXA

✉ ep.castillalamancha@entrepueblos.org

CASTELLA I LLEÓ

✉ ep.valladolid@entrepueblos.org
✉ ep.burgos@entrepueblos.org
✉ ep.cyl@entrepueblos.org
📱 entrepoblosencastillayleon

CATALUNYA

■ C/ August 21, entl. 1a · 43003 Tarragona
■ C/ Raiers 13 · 25500 La Poble de Segur
(Lleida)
■ Carrer d'en Blanco, 73, piso 1
08028 Barcelona
✉ penedes@entrepueblos.org
🌐 entrepoblespenedes.wordpress.com
✉ @Entrepobles_Tgn
📱 Entrepobles-Camp-de-Tarragona

COMUNITAT DE MADRID

✉ ep.madrid@entrepueblos.org
📱 EntrepueblosMadrid

EUSKAL HERRIA

✉ herriarte@herriarte.org

NAVARRA

✉ 77urbina@gmail.com

ILLES BALEARS

■ C/ Carme, 6 · 07701 Maó (Menorca)
✉ mallorca@entrepueblos.org

PAÍS VALENCIÀ

■ C/ Juan de Mena 18 · 46008 Valencia
✉ paisvalencia@entrepueblos.org
✉ alacant@entrepueblos.org
📱 EntrepoblesPaisValencia

REGIÓ DE MURCIA

✉ ep.murcia@entrepueblos.org

APORTACIONS ECONÒMIQUES

IBAN (ES05) Triodos Bank (1491) Oficina (0001) Núm. c.c. (21-3000079938) • Avinguda Diagonal, 418, 08037 Barcelona

Entrepobles - BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sol·licitud d'ingrés com a soci/sòcia

Nom i cognoms

NIF *

Data de naixement

Adreça

C.P. Població

Telèfon Professió

Adreça electrònica

Quota anual 77 e e

Si tens dificultats econòmiques posa't en contacte
per flexibilitzar la teva aportació.

Entrepobles recomana fixar-la en el 0,7% del salari.

Ordre de pagament per a l'entitat bancària

Banc / Caixa

NÚMERO DE COMPTE - IBAN													
IBAN	ENTITAT	SUCURSAL	D.C.	NÚM. CUENTA									

Sol·licito que fins nou avis, carreguin al meu compte o llibreta els rebuts que
periòdicament els presentarà a nom meu **Entrepobles**

Nom i cognoms

Adreça

C.P. Població

Firma

*NIF imprescindible per a desgravament en l'IRPF.

Avis legal: De conformitat amb el Reglament (UE) 2016/679 del Parlament Europeu i del Consell de 27 d'abril de 2016 ("RGPD"), l'associació Entrepobles/Entrepobles/Entrepobos/Herriarte es fa responsable i garanteix la confidencialitat i seguretat en el tractament de les dades de caràcter personal, que s'utilitzaran únicament per poder formalitzar la inscripció i rebre la informació com a soci/a, i no se cediran a tercers en cap cas. Es pot exercir el dret d'accés, rectificació, supressió, portabilitat, limitació i/o oposició al tractament, mitjançant la nostra adreça postal (Carrer d'en Blanco, 73, 1r pis · 08028 Barcelona).